...ע שפּאַנענדע פאַקטען וועגען דעם לעבען פון קייזער ווילהעלם

...עבוירען געוואָרען איז ער אַ קריפּעל און אַ שוואַכלינג, און פאַר דע־ווילט האָט ער געשפּיעלט די ראָלע פון אַ צעזאַר.

פון א. שרייבמאַן

די אונסימפּאַטישע זייטען פון קייזער ווילהעלם זענען גענוג באַקאַנט: זיין גדלות'דיגער טאָן, זיינע שלעכטע מאַניערן און טאַלאַנטלאָזיגקייט, זיינע פּוסטע קריגערישע מליצות, מיט וועלכע ער האָט איבער דרייסיג יאָהר נאַכאַנאַנד בעאונרוהיגט גאַנץ אייראָפּאַ — וועגען דעם אַלץ האָט מען שוין גענוג געשריבען. אָבער־ביז יעצט איז ווילהעלם דאָך געבלייבן אַ פּראָבלעמאַטישע נאַטור. איז זיין אינערליכעס וועזען ווירקליך געווען אַזוי שלעכט, זיי זיין פּוסטע בערעדעוויקייט און זשעסטען? האָט ער ווירקליך געוואָלט קריעג און איז ער אַליין פאַראַנטוואָרטליך פאַר דער וועלט־מלחמה? איז ער פאַרפיהרט געוואָרען דורך שלעכטע בעלי־יועצים אָדער איז ער לויט זיין נאַטור ווירקליך געווען אַ מיראַן און זעלבסטהערשער? אויף די אַלע פראַגען האָט נאָך קיינער ביז־אַהער קיין ענטפער ניט געגעבען, ווייל וועגען ווילהעלם'ען האָבען ביז יעצט געשריבען נאָר שאַרפע פּאַרטיי־געגנער אָדער בליינדע אָנהענגער, און קיינער האָט זיך ניט באַמיהט אויפצוזעצן ווילהעלם'ס וועזען פון דער ריין־מענשליכער פּסיכאָלאָגישער זייט. ערשט די טעג איז ערשינען די ערשטע ווירקליכע לעבענגשיכטע פון ווילהעלם, געשריבען דורך דעם גרעסטען דייטשען מייסטער אויף דעם געביט פון מאַנאַגראַפיע, עמיל לודוויג (אייגענטליך לודוויג קאָן). דאָס בוך האָט אַרויסגערופען אַ סענסאַציע. אין איין טאָג זענען פאַרקויפט געוואָרען העכער 25,000 עקזעמפּלאַרען (ביי אַ פּרייז פון 14 מאַרק דער עקזעמפּלאַר). אָבער לודוויג האָט דעם ערפאָלג כשר פאַרדינט. זעהר געוויסענהאַפט, אויפן גרונד פון נייע מאַטעריאַלען און דאָקומענטען און מיט די שאַרפע מעטאָדען פון דער פּסיכאָאַנאַליטישער לעהרע, זיי ווייט מעגליך אָביעקטיוו, האָט לודוויג צום ערשטן מאָל געגעבען אַ פּסיכאָלאָגיש־פּלאַסטישע לעבענס־געשיכטע פון ווילהעלם, וואָרענענדיג אַ שיין אויף זיין אינערליכעס וועזען און כאַראַקטער.

ווילהעלם'ס שוועריע יוגענט

ס'ווייזט זיך אַרויס, אַז ווילהעלם האָט געהאַט אַ שווערע האַרטע יוגענט. ער איז געבוירען געוואָרען אַ קאַליקע, זיין לינגער אָרם איז געווען פולשטענדיג געלעהמט און קיין דאָקטער האָט דאָ־מאָלס ניט געוואוסט ווי אַזוי צו היילען אויהם. פון דער נאַטור איז ער אַלזאָ געווען באַשטימט צו פיהרען אַ באַשיידענעם לעבען. אָבער ער איז געבוירען אין אַ פּריסישער פּרוינץ. דאָ הוב דערסיעהרינע טראַדיציע פון זיינע עלטערען אַז פאַראַנגט, אַז ער מוז אַ סאָלדאַט ווערען. כ'האָט דעם יונגען ווילהעלם געצוואונגען צו פאַרבראַנגען זיין מוט און ביסלעכווייז דורך לאַנגע אַנשטרענגונגען איז עס אויהם ווירקליך אַנגעלונגען אויסצוקומען מיט דער רעכטער האַנט און פאַרבראַנגען זיין פעהלער וועלכען מען האָט געהאַלטען אַלס זינד. אָבער זיינע עלטערען האָבען אויהם דאָך ניט געוואָלט מוחל זיין וואָס ער איז געבוירען געוואָרען אַ קריפּעל. אַ הערשער מוז שטעהן פאַר דעם פאָלק שטאָלץ און שטאַרק, „יעדער צאָל אַ קעניג", אַזוי אַלץ האָט מען אויהם געקענט מוחל זיין, נאָר ניט דאָס, וואָס די נאַטור האָט אויהם ניט געגעבען די ריכטיגע סאָלדאַטען־געשטאַלט. ווילהעלם'ס פאָטער, אַ האַרטער און זעהר עהרגייציגער כעגעס, זיין גאַנץ לעבען געהערענקט, וואָס נאָך אַלס פּופּציג יעהריגער האָט ער געמוזט בלייבען קרוינפּרינץ און ניט געקאָנט דערוואַרטען זיך אויף דעם טויט פון זיין 80־יעהריגען פאָטער — ער האָט אויסגענאַסען זיין גאַנצען כעס און זיין קרענקליכקייט אויף דעם ניט געראַטענעם קינד. אָבער נאָך מעהר פאַראַכטונג האָט אַרויסגעוויזען צום יונגען ווילהעלם זיין מוטער וויקטאָריע, די טאָכטער פון מעכטיגען ענגליש־שען קעניג. אָפען און אין אַנוועזענהייט פון פרעמדע מענשען פלעגט זי זיך באַקלאָגען אויף איהר שלימ'מזל'דיגען זוהן, און ווילהעלם האָט זיין גאַנץ לעבען ניט געקענט פאַרגעסען די דאָזיגע באַלייד־גונג. זיין האָס צו דער מוטער האָט געהאַט אַ טיעפען איינפלוס אויף זיין גאַנצער מאָראַלישער ענטוויקלונג. ווילהעלם'ס מוטער איז געבליבען אויף שטענדיג אַ ענגלענדערין, פלעגט אָפען אַרויסווייזען איהר שנאה צום פּרייסענטום, און איהר פּריוואַט־הויז איז געבליבען שטרענג ענגליש, לויט דער שפּראַך, זיטען און גיסט. אָבער אויף צו להכעיס דער מוטער פלעגט ווילהעלם זיך באַמיהען צו טאָן אַלץ, וואָס איז געווען געגען איהר ווילען, און אַזוי ווי זיין מוטער איז געווען אַ ליבעראַלע און געוואָלט מאַכען ווילהעלם'ען אויך פאַר אַ ליבעראַל, האָט ער דוקא שוין פון די יונגע יאָהרען אַן זיך פאַרטיעפט אין פּריסישען נייסט, געהאַסט ענגלאַנד און יעדען ליבעראַליזם, הגם לויט זיין וועזען איז ער גע־וועזען אַ קריפּעל. אַ הערשער מוז שטעהן פאַר דעם פאָלק שטאָלץ און שטאַרק, „יעדער צאָל אַ קעניג", אַזוי אַלץ האָט מען איהם געקענט מוחל זיין, נאָר ניט דאָס, וואָס די נאַטור האָט איהם ניט געגעבען די ריכטיגע סאָלדאַטען־געשטאַלט. ווילהעלם'ס פאָטער, אַ האַרטער און זעהר עהרגייציגער כעגעס, זיין גאַנץ לעבען געהערענקט, וואָס נאָך אַלס פּופּציג יעהריגער האָט ער געמוזט בלייבען קרוינפּרינץ און ניט געקאָנט דערוואַרטען זיך אויף דעם טויט פון זיין 80־יעהריגען פאָטער — ער האָט אויסגענאַסען זיין גאַנצען כעס און זיין קרענקליכקייט אויף דעם ניט געראַטענעם קינד. אָבער נאָך מעהר פאַראַכטונג האָט אַרויסגעוויזען צום יונגען ווילהעלם זיין מוטער וויקטאָריע, די טאָכטער פון מעכטיגען ענגליש־שען קעניג. אָפען און אין אַנוועזענהייט פון פרעמדע מענשען פלעגט זי זיך באַקלאָגען אויף איהר שלימ'מזל'דיגען זוהן, און ווילהעלם האָט זיין גאַנץ לעבען ניט געקענט פאַרגעסען די דאָזיגע באַליידיגונג. זיין האָס צו דער מוטער האָט געהאַט אַ טיעפען איינפלוס אויף זיין גאַנצער מאָראַלישער ענטוויקלונג. ווילהעלם'ס מוטער איז געבליבען אויף שטענדיג אַ ענגלענדערין, פלעגט אָפען אַרויסווייזען איהר שנאה צום פּרייסענטום, און איהר פּריוואַט־הויז איז געבליבען שטרענג ענגליש, לויט דער שפּראַך, זיטען און גיסט. אָבער אויף צו להכעיס דער מוטער פלעגט ווילהעלם זיך באַמיהען צו טאָן אַלץ, וואָס איז געווען געגען איהר ווילען, און אַזוי ווי זיין מוטער איז געווען אַ ליבעראַלע און געוואָלט מאַכען ווילהעלם'ען אויך פאַר אַ ליבעראַל, האָט ער דוקא שוין פון די יונגע יאָהרען אַן זיך פאַרטיעפט אין פּריסישען נייסט, געהאַסט ענגלאַנד און יעדען ליבעראַליזם, הגם לויט זיין וועזען איז ער גע־וועזען אַ קריפּעל. אַ הערשער מוז שטעהן פאַר דעם פאָלק שטאָלץ און שטאַרק, „יעדער צאָל אַ קעניג", אַזוי אַלץ האָט מען איהם געקענט מוחל זיין, נאָר ניט דאָס, וואָס די נאַטור האָט איהם ניט געגעבען די ריכטיגע סאָלדאַטען־געשטאַלט. ווילהעלם'ס פאָטער, אַ האַרטער און זעהר עהרגייציגער כעגעס, זיין גאַנץ לעבען געהערענקט, וואָס נאָך אַלס פּופּציג יעהריגער האָט ער געמוזט בלייבען קרוינפּרינץ און ניט געקאָנט דערוואַרטען זיך אויף דעם טויט פון זיין 80־יעהריגען פאָטער — ער האָט אויסגענאַסען זיין גאַנצען כעס און זיין קרענקליכקייט אויף דעם ניט געראַטענעם קינד. אָבער נאָך מעהר פאַראַכטונג האָט אַרויסגעוויזען צום יונגען ווילהעלם זיין מוטער וויקטאָריע, די טאָכטער פון מעכטיגען ענגליש־שען קעניג. אָפען און אין אַנוועזענהייט פון פרעמדע מענשען פלעגט זי זיך באַקלאָגען אויף איהר שלימ'מזל'דיגען זוהן, און ווילהעלם האָט זיין גאַנץ לעבען ניט געקענט פאַרגעסען די דאָזיגע באַליידיגונג. זיין האָס צו דער מוטער האָט געהאַט אַ טיעפען איינפלוס אויף זיין גאַנצער מאָראַלישער ענטוויקלונג. ווילהעלם'ס מוטער איז געבליבען אויף שטענדיג אַ ענגלענדערין, פלעגט אָפען אַרויסווייזען איהר שנאה צום פּרייסענטום, און איהר פּריוואַט־הויז איז געבליבען שטרענג ענגליש, לויט דער שפּראַך, זיטען און גיסט. אָבער אויף צו להכעיס דער מוטער פלעגט ווילהעלם זיך באַמיהען צו טאָן אַלץ, וואָס איז געווען געגען איהר ווילען, און אַזוי ווי זיין מוטער איז געווען אַ ליבעראַלע און געוואָלט מאַכען ווילהעלם'ען אויך פאַר אַ ליבעראַל, האָט ער דוקא שוין פון די יונגע יאָהרען אַן זיך פאַרטיעפט אין פּריסישען נייסט, געהאַסט ענגלאַנד און יעדען ליבעראַליזם, הגם לויט זיין וועזען איז ער גע־

...ווען גראַדע צאַרט, עמפּינדליך און ווייך.

זעהר כאַראַקטעריסטיש פאַר ווילהעלם'ען איז פאָלגענדע סצענע: איינמאָל האָט זיין פראַנצויזישער לעהרער איהם דערצעהלט פון פראַנקרייך'ס נעשיכטע און עס איז געקומען צו רייד וועגען לעצטען קריעג. „זיי וואָלטען דאַרפען באַצאָהלען אויך 10 ביז 15 מיליאַרדען", האָט ווילהעלם זיך אָנגערופען. און נאָך אַ קליינע פּויזע מיט אַ שמייכעל ווידער געזאָגט: „נו געכסטענס מאָל!" „וכ־סטענס מאָל, זאָגט דער פראַנצויזישער לעהרער, וועלען ניט מיר זיין די וואָס צאָהלען". „דאָס איז ערגער פאַר אייך, ווייל ביי אונז וועט איהר אַזאַ גרויסע סומע ניט אַרויסקריגען!". אַ קורצע צייט אין ווילהעלם געווען צופריעדן מיט זיין לעהרער, פּלוצלינג האָט ער אָנגעהויבען צו רעדען אין אַ גאַנץ אַנדער טאָן: „איהר האָט מיין שפּאַס שלעכט פאַרשטאַנען, געוויס קומען אַלע קאָנפליקטען אַרויס נאָר פון די מיניסטערען, וועלכע ווילען דורך אַזעלכע מיטלען פאַרשטאַרקען זייער מאַכט; מ'וואָלט געדאַרפט לאָזען זיי אַליין אַרויסטרעטען מיט געוועהר איינער געגען דעם אַנדערען, דאָס וואָלט זיי אַלץ אויסגעשפּאַרט. אין איין אַרויסטרעטען מיט געוועהר איינער געגען דעם אַנדערען, דאָס וואָלט געראַטען אַן אָט אַזאַ אַרויסגעוויזען אין פאָליטיק, אָבער דעם יונגען כוראַבאַלס איז באַשערט געווען צו געהן מיט אַן אַנדער וועג, ווי ער אַליין און זיינע עלטערען האָבען געדענקט.

דער אָנהויב פון געשעהענעניש איז פאָרגעקומען אין כאַראַסאָ. איינמאָל, ווען דער אָפיציר כובאַלס איז מיט זיין מיליטער געווען אין אַ קליין מאַראָקאַניש שטעטעל און אַזמקוסענדיג זיך אויף אַלע זייטען, געזוכט אַ זיכער אָרט וואו ער מיט זיינע זעלנער זאָלען זיך קאָנען בעהאַלטען ביי אַ פּלוצלינגען אָנפאַל כעדי די ריפּיאַנער, איז אַ צונויפגענומען צו איהם אַן אַלטער מאַן, וועלכער האָט אויסגעזעהען צו זיין אַ געבוירענער־מאַראָקאַנער.

דער מאַראָקאַנער האָט אַריינגעקוקט כובאַלס'ען טיעף אין געזיכט, גלייך ער זאָל וועלען עפּעס אַראָפּלייענען דערפון. דער יונגער אָפיצער רעכענענדיג אַז דער זאָן האָט עפּעס אַ בייזע כונה, האָט נישט ווילענדיג זיך אַ כאַפּ געטאָן צו דער שווערער.

דער זאָן האָט אָפּגערופען דעם אָפיציר אָן אַ זייט און דורכבויערענדיג איהם מיט זיין בליק, שטילערהייט אַ זאָג געטאָן, איהר זענט דאָך אַ איד!

דער שפּאַנישער אָפיציר איז געוואָרען ערשטוינט. דאָס ערשטע מאָל טרעפט

מעלות פון אַ גערמאַנישע פירשטין, איהר פערדאַנק איך עס, ווען איך בין אימ־סאַנער צו טראָגען די שווערע פליכט". דער דאָזיגער געגענזאַץ צווישען לאַנגווייליגען פאַמיליען־לעבען און מליצה'דיגע רעדעס פאַר די אונטערטאַנען איז איינע פון ווילהעלם'ס כאַראַקטעריסטישע מאַ־מענטען. אָבער אויך דאָ האָט ער ניט פאַרגעסען, אַז קודם כל מוז מען אַ גו־טער פריינד זיין, און דו איינע פון די פריינדישע גוטע מדות איז די טרייהייט. ער איז דעריבער געבליבען טריי זיין פריי, הגם ער האָט זיך מיט איהר געלאַנגווייליגט. אָבער כדי צו באַקומען זיין סעק־סואַליטעט האָט ער נעמוזט זוכען אַנ־דערע פאַרגענינגען אין דערמיט ער־קלעהרט זיך, וואָס ווילהעלם האָט גע־האַט אַזאַ גרויסע ליידענשאַפט פאַר ריי־זען, אַזוי אַז איינער פון זיינע מקורבים קלאָגט זיך אין 1889, אַז דער קייזער איז פויל, אָרבייט זעהר וועניג און פאַר־ברענגט דעם גרעסטען טייל פון זיין צייט נאָר מיט רייזען און יאַכטען אָדער מיט שפּילערייען מיט דער אַרמיי. די טרשען אין מאָרשען, הורא־שרייען און פאַנען, מאַנעווערען און גרויסע רעדעס — דאָס אַלץ האָט אויסגעפילט די גרעסטע צייט פון דעם באַנאַכטען קייזער און געלעבט אין אָבער געווען פאַרשאַלטען דורך דער ליי־דענשאַפט צו שפּעלען דעם שטאַרקען טאָן און צו פאַרבראַנגען זיין אינערליכע שוואַכקייט און נערוועזיטעט. אין איין יאָהר 1894 האָט דער קייזער פאַרבראַכט 109 טאָג אויף רייזען. אין פאַרלויף פון 17 יאָהר האָט ער געהאַלטען 577 עפּעס־טליכע רעדעס, ד. ה. אַלע 11 טעג אַ קיי־זער־רעדע. דערביי איז עס גאַנץ זיכער, אַז ווילהעלם איז געווען אַ עקזענטריכער, בעל פּאָרן, האָט אין האַרצען געציטערט ווי פאַר פייער פאַר קריעג, אַזוי אַז דער פאַרזיצענדער, פון דער עהרען־באַלאַטע, אַ גרויסער רעאַקציאָנער, האָט אַמאָל גע־זאָגט צום רייכסקאַנצלער: „באַהיט נאָט, אַז ס'זאָל אַמאָל פּאַסירען אַ קריעג, בשעת אַנזער קייזער זיצט נאָך אויפ'ן טראָן; ער וועט דאָן זוכען פאַרלירען זיינע נער־ווען, ווייל ער איז אַ פּחדן". און זיין נבואה איז שפּעטער מקוים געוואָרען.

א קאַטוילישע אריסטאָקראַטישע פאַמיליע איז זיך מגייר

אין דער פאָרטוגעזישער צייטונג "לאַ נאַסיאָן", וועלכע ערשיינט אין ליסאַבאָן, איז אָפּגעדרוקט אַ קאָרעספּאָנדענץ פון סעוויליע (שפּאַניען) וואו עס ווערט דער־צעהלט פאָלגענדע סענזאַציאָנעלע גע־שיכטע.

אין סעוויליע וואוינט אַן אריסטאָ־קראַטישע פאַמיליע כובאַלס, וועלכע איז פון איין צד געווען פאַרוואַנדעט מיט דער קעניגליכער פאַמיליע און פון אַנדערע צד מיט'ן אַרטיגען בישאָף און אַנדערע גרויס סע גלחים. איינינע פון די כובאַלס'עס פאַרנעהמען הויכע אַמטען אין קעניגליכען הויף אָדער אין מיליטער. דער יונגער נאָכ־ריעלע כובאַלס, דער העלד פון דער גע־שיכטע, האָט געקעמפט אין מאָראָקאָ געגען די ריפּיאַנער און איז ניט לאַנג צוריק גע־קומען אַ היים אויף אורלויב, באַשאַנקען מיט אויסצייכנונגען און מעדאַלען פאַר זיינע העלדענטאַטען.

דער יונגער כובאַליס איז אויך זעהר אַ געבילדעטער מאַן. איידער ער איז אַריינגעטרעטען אין מיליטער האָט ער געענדיגט דעם אוניווערזיטעט אַלס דאָק־טאָר פילאָזאָפיע און געשריבען אַ ווערק וועגען אַ פילאָזאָפישען ענין. אַלס אַר־סטאָקראַט מיט גרויסע פאַרבינדונגען איז איהם פאַרגעשטאַנען אַ געענצערע צור קונפט, מען דערצעהלט זאָגאַר, אַז דער שפּאַנישער דיקטאַטאָר פּריאָמאָ דע ריווי־ראַ האָט פאַרגעשלאָגען דעם יונגען צו בע־שטימען פון דער אַן אַטאַשע אין איינער פון די איראָפּעאישע כולבות, ווייל ער האָט אַרויסגעוויזען גרויסע עע־הינקייטען אין פאָליטיק, אָבער דעם יונ־גען כובאַליס איז באַשערט געווען צו געהן מיט אַן אַנדער וועג, ווי ער אַליין און זיינע עלטערען האָבען געדענקט.

דער אָנהויב פון געשעהענעניש איז פאָרגעקומען אין כאַראַסאָ. איינמאָל, ווען דער אָפיציר כובאַליס איז מיט זיין מיליטער געווען אין אַ קליין מאָראָקאַניש שטעטעל און אַזמקוסענדיג זיך אויף אַלע זייטען, געזוכט אַ זיכער אָרט וואו ער מיט זיינע זעלנער זאָלען זיך קאָנען בעהאַלטען ביי אַ פּלוצלינגען אָנפאַל כעדי די ריפּיאַנער, איז אַ צונויפגענומען צו איהם אַן אַלטער מאַן, וועלכער האָט אויסגעזעהען צו זיין אַ געבוירענער־מאַראָקאַנער.

דער מאַראָקאַנער האָט אַריינגעקוקט כובאַליס'ען טיעף אין געזיכט, גלייך ער זאָל וועלען עפּעס אַראָפּלייענען דערפון. דער יונגער אָפיציר רעכענענדיג אַז דער זאָן האָט עפּעס אַ בייזע כונה, האָט נישט ווילענדיג זיך אַ כאַפּ געטאָן צו דער שווערער.

דער זאָן האָט אָפּגערופען דעם אָפי־ציר אָן אַ זייט און דורכבויערענדיג איהם מיט זיין בליק, שטילערהייט אַ זאָג גע־טאָן, איהר זענט דאָך אַ איד!

דער שפּאַנישער אָפיציר איז געוואָ־רען ערשטוינט. דאָס ערשטע מאָל טרעפט זיך דער פּאָלקס־פאַראַיין אַן אַזוי אַרום פאַר־זיכערען זיין וויטערדיגע עקזיסטענץ.

פייגע גאָלדבערג.
ווילסאָן סקווער.

זעהר געשעצטער רעדאַקטאָר: —

ערלויבט מיר צו אויסמעריקזאַם כאָ־כען די טאַראַנטאַר אידען אַז עס איז שיין געקומען די צייט צו מאַכען אַן ענ־דע צו אַזוי פיעל שנאָרעריי ביי אונז אין שטאַרט. עס איז דאָך שוין מסמ נוט אויסצוהאַלטען פון דער אָפיציעלער אַן ניט אפילו יעלער שנאָרעריי וואָס עס געהט אַן צווישען אינזערע אידען. ווער עס האָט גאָט אין האַרצען מאַכט באַזאָרען, אונ־טערגעהמונען אַ. ה. גל. מען באַזאָרג־ווערט אויף וואָס די וועלט שטעהט, אַזוי צום ביישפּיעל זיינען פאַראַן רומענישע, פּוילישע, רוסישע און טערקישע און אַלע רייסען זיי פון טויט און פון לעבעדיג — און אַלץ פאַר דעם אַריכמאַן.

קומען למשל די דאָטערס אָף איזראַ־על; דאָטערס אָף דזשייקאָב; דאָטערס אָף אייזעק, און איסט עדעס סאָסייטי; וועסט ענד סאָסייטי און ז. וו. מיר וועלען נאָר אין ניכען האָבען אין יעדער פּוילנע סאָב דיוויזשאָן אַ טשאַריטי סאָסייטי; די בני ברית ראַפּלען אַ קאַר: די מענס האָספּי־טאַל אוקוילערי ראַפּעלט אַ קאַר; די עורת נשים האָט אַ באַזאָר; די ליידיס האָספּי־טאַל אַפּזילערי מאַכט אַ קאָנצערט מיט דזשאַרדזש פינק'ן אַלס בעסטער־רעדנער. אומעטום, אין וועלכער סאָסייטי איהר נעהמט אריין אין מען אייך גלייך מכבד מיט אומעטום צאַהלען.

עס איז שוין דאָך אונמעגליך צו אויסהאַלטען דאָס אַלעס און דער סוף וועט זיין אַז דער עולם וועט ווערען אַזוי פאַר־ביטערט אַז אַלע אינסטיטוציעס, וועלען אומגעקומען פאַר קדוש השם אויפ'ן שיי־טערהויפען.

די דאָזיגע ענטערעקונג האָט געטאַכט אַ געוואַלדיגען איינדרוק אויף דער עמפּ־פינדליכער נשמה פון יונגען אַדעלמאַן. ער האָט אָנגעהויבען לערנען תנ"ך און אירר־שע געשיכטע, באַזונדערס פון דער שפּאַ־נישער עפּאָכע, און דאָס האָט אַרויסגע־רופען אין זיין נשמה אַ גאַנצע איבער־קעהרעניש.

נאָכריעלע כובאַליס האָט בעשלאָסען אָנצוגעהמען דעם גלויבען פון זיינע גע־פיינטע עלטער זיידעס — די אידען. ווע־גען זיין באַשלוס האָט ער דערצעהלט די עלטערען און זיי אויפגעפאָרערט נאָכצו־פאָלגען זיין ביישפּיעל. תחלת האָבען די עלטערען דערפון ניט געוואָלט הערען, עס איז זיי אויך שווער געווען אָפּצוזאָגען זיך פון זייער פאַרירע. אָבער ביסלעכווייז האָט מען אַפּגעזאָגען זיך פון זייער גלייעבער־שטען פאַר דער אידישער אמונה גע־האָט אויף זיי אַ פעולה, און זיי האָבען איינגעשטימט צו געהן מיט איהם האַנד ביי האַנד.

נאָכריעלע כובאַליס האָט דאַן דער־לאַנגט אַ ביטע צום ערצבישאָף, אַז מען זאָל איהם און זיין פאַמיליע ערלויבען אָפּ־צוזאָגען זיך פון דער קאַטוילישער רעליגיע און אומטעהרענדיג זיך צו דער אורקוועלע פון וועלבער זיינע עלטערען זענען אָפּגע־היסען געוואָרען מיט געוואַלד.

די דאָזיגע ביטע האָט אַרויסגערופען אַ גרויסע אויפרעגונג צווישען די הויכע קרייזען, צ. וועלכע די כובאַליס פאַמיליע געהערט. דער קאַרעספּאָנדענט פאַרויכערט אַז דער קעניג אַלפאָנס אַליין האָט גע־שיקט אַ שליח מיוחד צו כובאַליס אַז ער זאָל זיך אָפּזאָגען פון זיין בעשלוס.

אַלס ענטפער דערויף האָט כובאַליס מיט זיין פאַמיליע פאַרלאָזט שפּאַניען, כדי קיינער זאָל זיי ניט שטערען אָנצונעהמען דעם אידישען גלויבען צו וועלבען זיי האָ־בען בען דערפילט אַזאַ הייסע שטרעבונג.

דעם לעזערס ווינקעל

תשוב'ער רעדאַקטאָר: —

איך וויל זאָגען עטליכע ווערטער וועגען דעם באַזאָר פון דעם פאָלקס פאַראַיין.

איך גלויב אַז עס איז אין די פליכט פון יעדען אידען אין מאַראָנטאַ, אָהן אַ אינטער־שיעור צו כאַן אָדער פריי צו שטיצען דעם באַזאָר פון דעם פאָלקס פאַראַיין כדי דער פאַראַיין זאָל קענען אויך אויף אַ ווייטער אָנגעהן מיט זיין גלויבען און דערנאָך געענט־פערט שטיל:

— אויב אַזוי, האָב איך אויך ניט וואָס צו זאָגען, און ער איז אַוועקגעגאַנ־גען.

פון דאַמאָלט אַן האָט דער יונגער אָפיציר ניט געפונען קיין מנוחה, ווי קומט עס, וואָס דער זכן מיך אָנגענומען פאַר איד — האָט ער אַלץ ביי זיך גע־טראַכט. אומקעהרענדיג זיך דערנאָך קיין שפּאַניען, האָט ער אָנגעהויבען זיך פרעגען ביי זיינע קרובים און פריינד צו ער איז טאַקי עהנליך אויפ'ן פּנים צו אַ אידען, אַ טייל האָבען איהם געענטפערט, אַז ניט נור ער אַליין נור אויך זיינע קרובים זע־נען עהנליך אויפ'ן פּנים צו אידען.

דאָס האָט געבראַכט נאָכריעלע כו־באַליס'ען אויפ'ן געדאַנק צו זוכען אין סדר היומים פון זיינע עלטערען און פאַמיליע. נאָכצע טעג פלעגט ער פאַרברענגען איבער די פאַרשיידענע רעווים פון די קאַרד פאַרטיס מיט די ברידזשעס אויף איין זייט און די שנאָרעריי אויף דער צווייטער זייט ווייסט מען אַליין ניט אויף וואָס פאַר אַ וועלט מען געפינט זיך.

צופיעל מאָסיטים פאַרמאָגען מיר. עס איז כמעט אַן הפקר און עס מוז נעהמען אַן ענדע צו דער אַנאַרכיע. וואָס עס חערשט ביי אונז אין שטאַרט. איך גלויב אַז פאַר דעם געלט וואָס די אַלע מאָסיי־טיס אין מאָסייטעלאַך נוצען איים אויף פּרעטיגע און סטיישאָנערי און פּאָסטערדזש האָט מען באַלד געקענט אויסהאַלטען אַ אַנצע אינסטיטוציע. עס מוז נעשאַפען ווערען איין אינסטיטוציע. אייב די פע־דעריישאָן האָט ניט געטאָן די פליכט מוז די דעראַנאַיירט ווערען אויף אַזאַ שטאַנד אַז די זאָל פונקציאָנירען. ווען עמעצער קומט נאָך חולה פרעגט מען איהם ניט אויב דער דאָזיגער מרס. סטאַון, און ער האָט באַשלאָסען צו באַקענען זיך מיט איהר און הערען וואָס זי האָט צו זאָגען וועגען דער ערציהונג פון איהרע קינדער אַז עס זאָל אויך קאָנען אַרויסקומען אַ נוץ פאַר אַלע אַנדערע פרויען. וועלכע אומגעקומען פאַר קדוש השם אויפ'ן שיי־טערהויפען.

די דאָזיגע ענטערעקונג האָט געטאַכט אַ געוואַלדיגען איינדרוק אויף דער עמפּ־פינדליכער נשמה פון יונגען אַדעלמאַן. ער האָט אָנגעהויבען לערנען תנ"ך און אירר־שע געשיכטע, באַזונדערס פון דער שפּאַ־נישער עפּאָכע, און דאָס האָט אַרויסגע־רופען אין זיין נשמה אַ גאַנצע איבער־קעהרעניש.

נאָכריעלע כובאַליס האָט בעשלאָסען אָנצוגעהמען דעם גלויבען פון זיינע גע־פיינטע עלטער זיידעס — די אידען. ווע־גען זיין באַשלוס האָט ער דערצעהלט די עלטערען און זיי אויפגעפאָרערט נאָכצו־פאָלגען זיין ביישפּיעל. תחלת האָבען די עלטערען דערפון ניט געוואָלט הערען, עס איז זיי אויך שווער געווען אָפּצוזאָגען זיך פון זייער פאַרירע. אָבער ביסלעכווייז האָט מען אַפּגעזאָגען זיך פון זייער גלייעבער־שטען פאַר דער אידישער אמונה גע־האָט אויף זיי אַ פעולה, און זיי האָבען איינגעשטימט צו געהן מיט איהם האַנד ביי האַנד.

נאָכריעלע כובאַליס האָט דאַן דער־לאַנגט אַ ביטע צום ערצבישאָף, אַז מען זאָל איהם און זיין פאַמיליע ערלויבען אָפּ־צוזאָגען זיך פון דער קאַטוילישער רעליגיע און אומטעהרענדיג זיך צו דער אורקוועלע פון וועלבער זיינע עלטערען זענען אָפּגע־היסען געוואָרען מיט געוואַלד.

די דאָזיגע ביטע האָט אַרויסגערופען אַ גרויסע אויפרעגונג צווישען די הויכע קרייזען, צ. וועלכע די כובאַליס פאַמיליע געהערט. דער קאַרעספּאָנדענט פאַרויכערט אַז דער קעניג אַלפאָנס אַליין האָט גע־שיקט אַ שליח מיוחד צו כובאַליס אַז ער זאָל זיך אָפּזאָגען פון זיין בעשלוס.

אַלס ענטפער דערויף האָט כובאַליס מיט זיין פאַמיליע פאַרלאָזט שפּאַניען, כדי קיינער זאָל זיי ניט שטערען אָנצונעהמען דעם אידישען גלויבען צו וועלבען זיי האָ־בען בען דערפילט אַזאַ הייסע שטרעבונג.

פּיטסבורגער גרעסטע שוהל באַ־דאַנקט טאַראַנטאַר חזן

בית יעקב שוהל באַדאַנקט דעם וואָס האָט דעם דאַנק פאַרדיענט.

פּיטסבורג, —

ווען די מעמבערס פון אונזער שוהל האָבען באַשלאָסען דיעזען יאָהר אָנצו־שטעלען אַ חזן בזמן אויף די ימים הנוראים, זיינען מיר געווען אין אַ גרויסע פאַרלעגענהייט. עס איז ערשיינען פאַר אַרטן צו לעזען אַ שווערע פּראָבלעמע ווי צופרידען שטעלען אַ פּובליקום פון איי־בער טויזענט פּערזאָן מיט אַ צייטווייליגען חזן. ווי אַלע ווייסען, זיינען די בעסטע־לע חזנים אָנגעשטעלט אויף שטעלעס, און מיר וועלען מוזען אָנשטעלען אַ חזן פון אַ נידריגערע קלאַסע און אַזאַ חזן אָהן אַ באַהר וועט דען קענען צופרידען שטעלען די פאַרערינגען פון אונזערע שוהל באַ־זוכער?

דורך אַ צופאַל, איז צו אונז רעקאָ־מענדירט געוואָרען חזן ה. זייגער פון טאַ־ראַנטאַ, קאַנאַדע, מיר האָבען איהם אַראַנ־זשירט, דאַכמיט איז די שווערע פּראָבלעמע אויפ'ן בעסטען אופן געלייזט געוואָרען.

יחזן זייגער, וועלכער באַזיצט אַ וואונדער־בערע, אָנגענעהמע, זיסע באַריטאָן שטי־מע האָט אַזוי שעהן געדאַוועט מיט אַזאַ שעהנעם אידישען נוסח, מיט אַזעלכע שעהנע נגונים, מיט אַזעלכע געפיהלפאָלע „זאַנאַכע" אַז פיעלע פון די עלטערע מעמבערס האָבען זיך אויסגעדריקט דאָס האָבען דאָס ניט געהערט פון די גרויס חזנים מכנים וואָס די שוהל האָט שוין ביז יעצט געהאַט. דאַצו איז חזן זייגער אַ סטריקט אידיש געאָנענער יונגער מאַן מיט די שעהנסטע מאַניערען ווי עס פּאַסט פאַר אַ שליח צבור. עס איז מיט איהם אַ פאַרגעניגען צו פאַרברענגען. די קאָנגרע־גיישאָן האָט טאַקי דאָס אַלעס אַנערקענט און איהם באַהאַנדעלט אויפ'ן בעסטען אַרט, איהם פּרעזענטירט מיט אַן עקסט־ראַ טשעק, אויסער דעם פיהלען מיר זיך פאַרפליכטעט אויסצודריקען צו איהם אונזער הערציליכען דאַנק, ווייניגשטענס איהם זאָל אַ פיעלע יאָהרען אַמוזירען דאָס אידישע פּובליקום מיט זיין שעהנעם טאָר לאַנט־כי תשואות חן חן לו.

אין נאָמען פון חברה בית יעקב.
ישראל פאַרקער, פּרעזידענט.
זלמן פרידבערג, וויס פּרעזידענט.
הערי דאַרפמאַן, טרעזשורער.
ל. וויהיטמאַן, סעקרעטאַר.

„פון אויוועך פריש
צו אייך אויפ'ן מיש"
מאַנישעוויטץ
פונטינע באַקסעס
מצה :: מצה מעהל :: מצה פאַרפעל
צו באַקומען ביי אַלע גראָסערס און דיעלערס.

ווי אַזוי אַן ערפאָלגרייכע מוטער האָט ערצויגען איהרע קינדער

איינפאַכע אָבער זעהר קלוגע עצות וואָס אַן ערפאַהרענע מוטער שלאָגט פאַר פאַר אַנדערע אָנצואוועגדען אין קינדער ערציהונג.

קינדער־ערציהונג — די שווערסטע פראָבלעם!

דאָס וועלען צוגעבען, אפילו די וועל־כע וואָגען צו לייקענען דעם כוח פון ער־ציהונג. די מאָדערנע צייט מוז אַרויס־ברייגען עלטערען אויפ'ן געדאַנק, אַז אום צו זיין זיכער צו האָבען גוטע און ערהאַבענע קינדער, מוז מען קעמפען און באַזיצען גענוג מוט איבערצוקומען די פיעלע שטערונגען, וואָס טרעפען זיך אויפ'ן וועג.

די אידישע מוטער אין אַבער אין דעם פאַל פיעל מעהר אָנגעוויזען אויף שווערע־קייטען און שטרויכלונגען, ווי די ניט־אידישע מוטער. זי מוז נאָך קעמפען אויף צוויי באַזונדערע פראָנטען: געגען דער גאַס און געזעלשאַפט וואָס קאָנען ווידערען אַזוי אַ איהר קינד שלעכט און פאַ־געמיין, און אויך געגען דער אַסימילא־ציע, געגען דעם פרעמדען גייסט, וואָס קאָן איהרע קינ